

PATVIRTINTA
Šilalės rajono savivaldybės tarybos
2023 m. vasario 2 d. sprendimu
Nr. T1-24

ŠILALĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS 2021 METŲ
VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS ATASKAITA

2022 m.

TURINYS

ĮVADAS.....	3
DEMOGRAFINĖ SITUACIJA.....	4
SOCIOEKONOMINĖ SITUACIJA SAVIVALDYBĖJE.....	7
1. BENDROJI DALIS. PAGRINDINIŲ STEBĖSENOS RODIKLIŲ SAVIVALDYBĖJE ANALIZĖ IR INTERPRETAVIMAS („ŠVIESOFORAS“).....	7
2. SPECIALIOJI DALIS ATRINKTŲ RODIKLIŲ DETALI ANALIZĖ IR INTERPRETAVIMAS.....	17
2.1 ŠILALĖS RAJONO GYVENTOJŲ MIRTINGUMAS DĖL SAVIŽUDYBIŲ.....	17
2.2. ŠILALĖS RAJONO GYVENTOJŲ MIRTINGUMAS DĖL ATSITIKTINIO PASKENDIMO.....	20
2.3. ŠILALĖS RAJONO GYVENTOJŲ MIRTINGUMAS DĖL TRANSPORTO ĮVYKIŲ.....	22
IŠVADOS.....	24
REKOMENDACIJOS.....	25

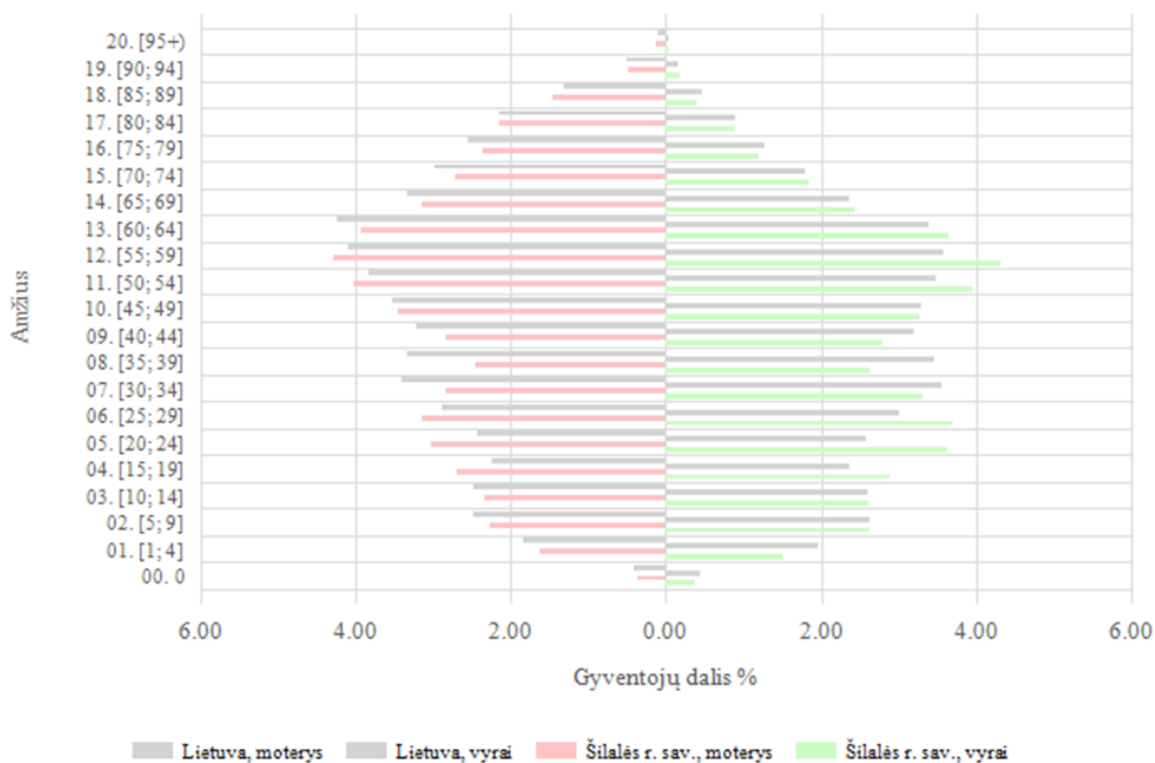
IVADAS

Visuomenės sveikatos stebėseną Šilalės rajono savivaldybėje vykdoma remiantis Bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“. Pateikiami rodikliai atspindi kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos 2014–2025 m. strategijos (LSS) tikslai ir jų uždaviniai. Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą apibūdinančius rodiklius bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje. Savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitos tikslas – pateikti pagrindinius savivaldybės gyventojų sveikatą atspindinčius rodiklius, jų dinamiką ir jų pagrindu pateikti rekomendacijas bei prioritetines kryptis savivaldybės plėtros plano siekiniams, strateginio veiklos plano priemonėms. Ataskaita parengta naudojantis viešai prieinamais sveikatos statistikos duomenų šaltiniais:

- Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalu;
- Visuomenės sveikatos stebėsenos informacine sistema sveikstat.hi.lt.

DEMOGRAFINĖ SITUACIJA

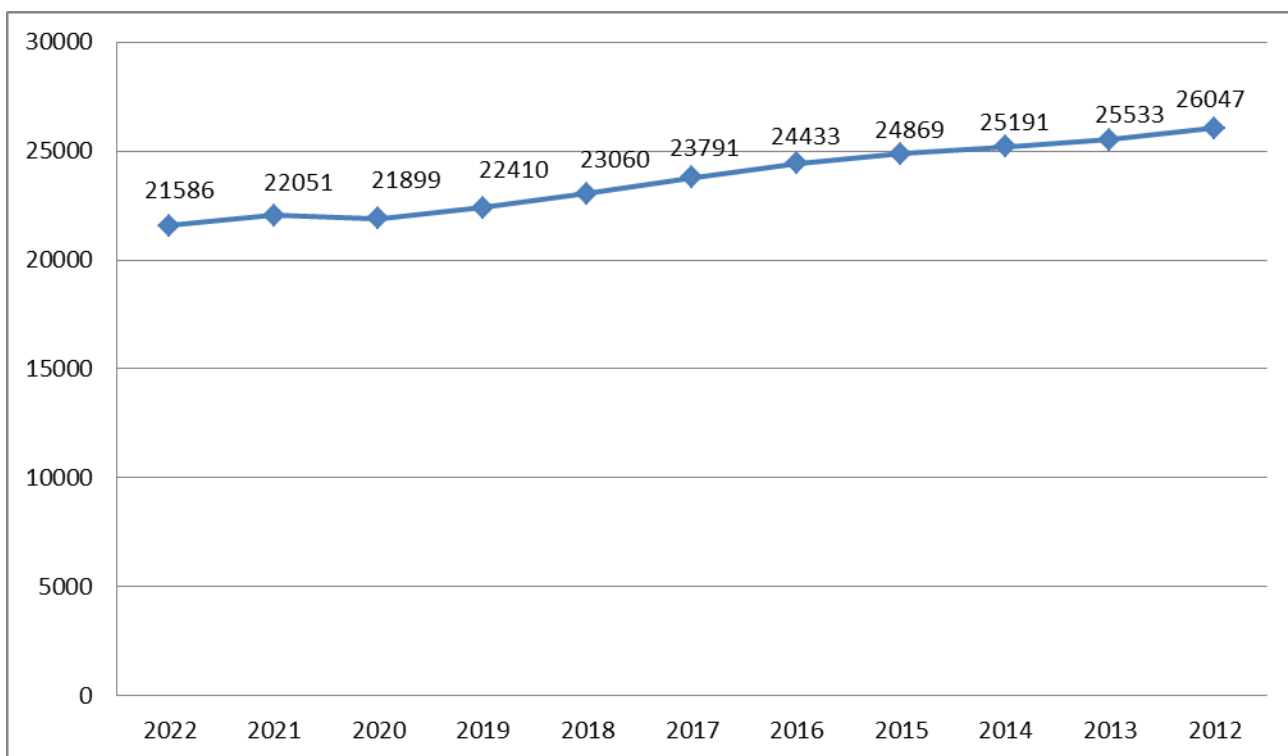
Amžiaus profilis, 2021

1 pav. Šilalės r. savivaldybės demografinis medis (Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema)

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, Šilalės rajono savivaldybėje stebimas gyventojų skaičiaus mažėjimas. 2022 m. vidutinis metinis gyventojų skaičius Šilalės rajono savivaldybėje buvo 21 586 gyventojai (48,2 proc. vyrų ir 51,8 proc. moterų). Palyginus su 2021 m., kuomet rajone gyveno 22 051 tūkst. gyventojai, šis skaičius sumažėjo 465 gyv. gyventojais. 2021 m. Šilalės rajono savivaldybėje vaikai (0–17 metų) sudarė 17,0 proc., 18–44 m. asmenys – 32,7 proc., 45–64 m. gyventojai – 30,9 proc., 65 m. ir vyresniojo amžiaus asmenys sudarė 19,4 proc. savivaldybės populiacijos. Dėl žemo gimstamumo ir aukšto mirtingumo rodiklių, natūralus gyventojų prieaugis visoje Lietuvoje išlieka neigiamas. 2021 m. Šilalės rajono natūralus gyventojų prieaugis yra mažesnis nei šalies. Taigi Šilalės rajone 2021 m. natūralus gyventojų prieaugis buvo lygus -10,1), Lietuvoje – (-8,7))/1 tūkst. gyv.

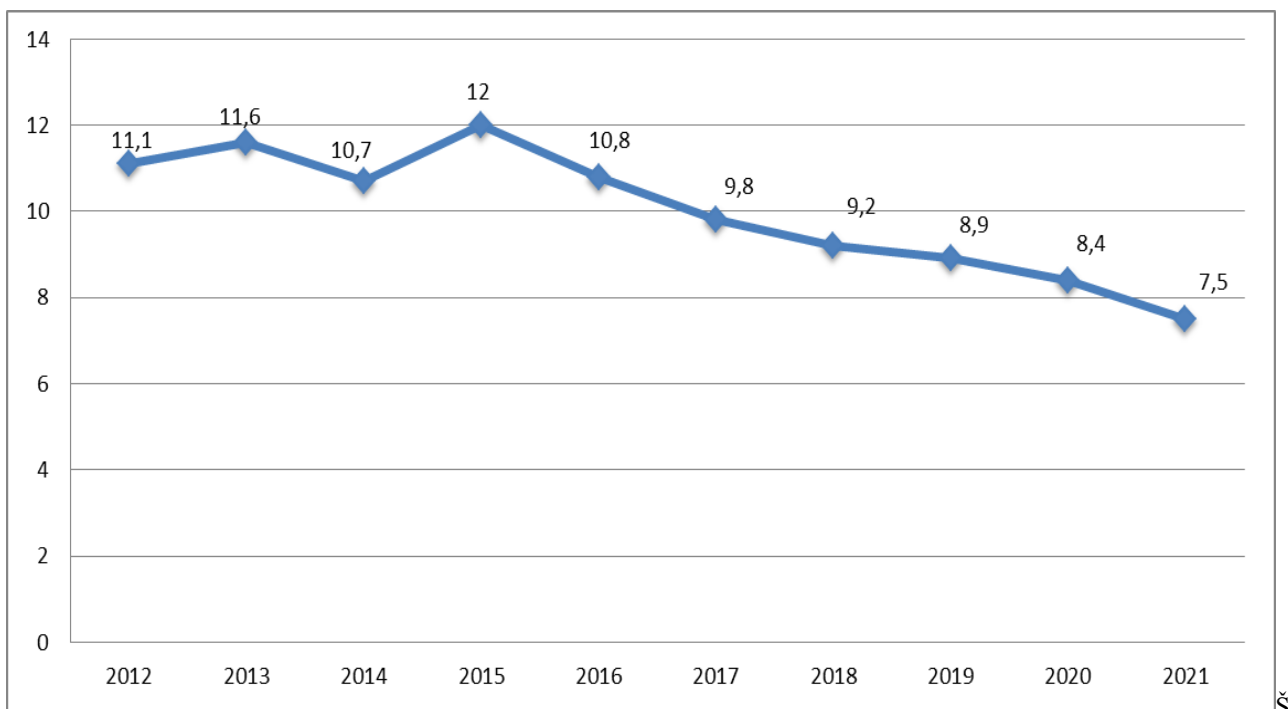
2 pav. Gyventojų skaičius Šilalės rajone, 2012 – 2021 m. (abs. skaičiai)

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalas

2021 m. Šilalės r. savivaldybėje gimė 163 asmenys. Nuo 2015 m. Šilalės rajono savivaldybėje stebimas ženklus gimstamumo mažėjimas. 2021 m. Šilalės rajone gimstamumas buvo 7,5/1 tūkst. gyv. (Lietuvoje – 8,3 /1 tūkst. gyv.).

3 pav. Gimstamumas 1000 gyv. Šilalės rajone 2012-2021 m.

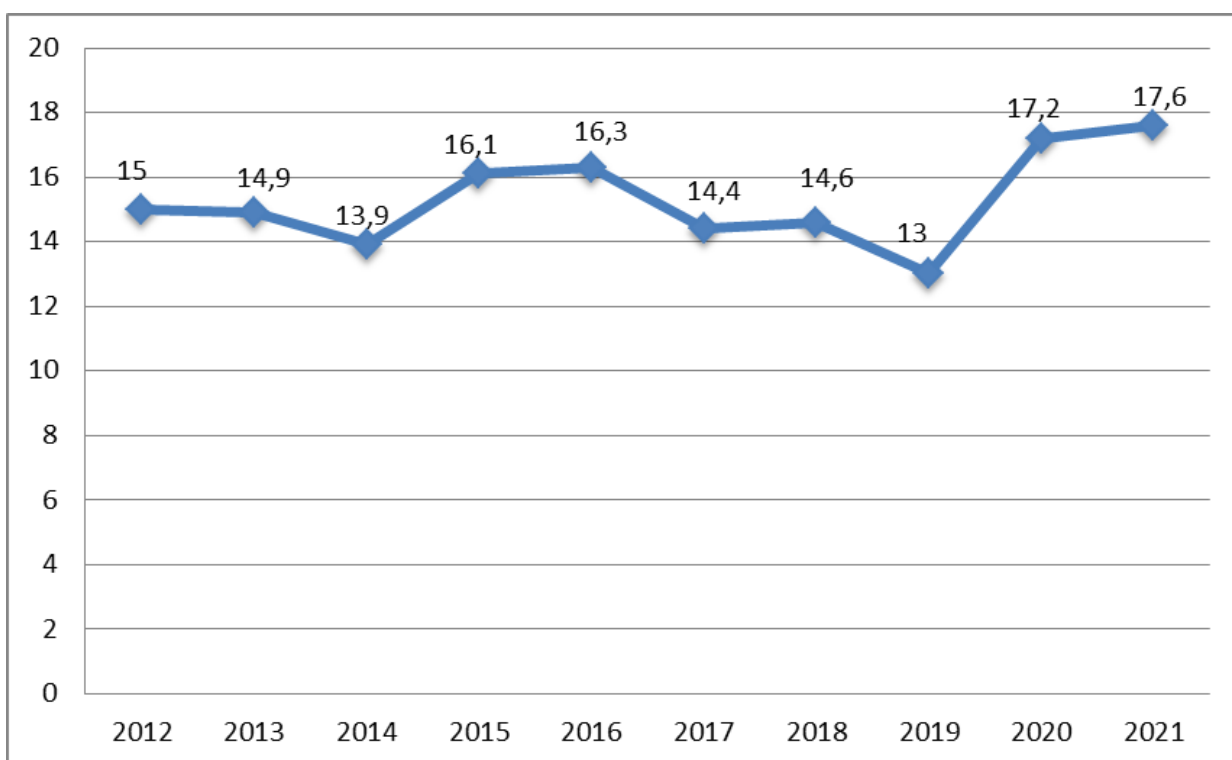
Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

2021 m. mirtingumas Šilalės rajone, lyginant su praėjusiais metais, išliko panašus ir artimas šalies mirtingumo rodikliui. Jei 2020 m. Šilalės rajone mirtingumo rodiklis buvo –17,2/1 tūkst. gyventojų (4 pav.), tai 2021 m. Šilalės rajone – 17,6/1 tūkst. gyventojų. Šalies mirtingumo rodiklis buvo – 17,0/1 tūkst. gyventojų. Vertinant absoliučiais skaičiais, Šilalės r. savivaldybėje 2021 m. mirė 383 asmenys.

Pagrindinės Šilalės rajono savivaldybės gyventojų mirties priežastys 2021 metais buvo:

- Kraujotakos sistemos ligos ((I00-I99)) – 1008,3/100 000 gyv., Lietuvos rodiklis – 820,3/100 000 gyv.;
- Mirtys nuo piktybinių navikų (C00 - C96) rodiklis 178,7/100 000 gyv. Šalies rodiklis - 275,9/100 000 gyv.;
- Mirtingumas nuo COVID-19 (U07.1-U07.2)– 242,9/100 000 gyv., šalies rodiklis – 249,9/100 000 gyv.;
- Kvėpavimo sistemos ligos (J00 - J99) – 45,8 /100 000 gyv., Lietuvoje – 37,8/100 000 gyv.;
- Virškinimo sistemos ligos (K00 - K93) – 68,7 /100 000 gyv., Lietuvoje – 77,7/100 000 gyv.;
- Infekcinės ligos (A00 - B99) – 13,7/100 000 gyv., Lietuvos rodiklis - 25,1/100 000 gyv.;
- Nervų sistemos ligos (G00 - G99) – 18,6 /100 000 gyv., Lietuvoje – 31,6/100 000 gyv.
- Endokrininės sistemos ligos (E00 - E99) – 4,5/100 000 gyv., Lietuvoje –27,3 /100 000 gyv.;

4 pav. Mirtingumas 1000 gyv. Šilalės rajone 2012-2021 m.

Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

SOCIOEKONOMINĖ SITUACIJA SAVIVALDYBĖJE

2021 metais Šilalės rajono savivaldybėje ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos % buvo 5,4 %, ir jis panašus į Lietuvos rodiklį – tais pačiais metais šalyje fiksuotas 5,0 %. Praėjusiais metais šis skaičius Šilalės rajone buvo mažesnis – 2,6 %. 2021 metais stebimas ir didesnis nei praėjusiais registruoto nedarbo lygis % (13,8 %), tuo tarpu 2020 m. šis skaičius buvo 12,6 %. Ilgalaikio nedarbo lygis – tai bedarbystė, trunkanti ilgiau nei metus, parodanti darbo jėgos procentą nuo visų galinčių dirbti asmenų. Ilgalaikis nedarbas – vienas iš socialinių ekonominių poveikio sveikatai veiksnių, kuris turi įtakos fizinei ir psichologinei sveikatai.

2021 m. socialinės pašalpos gavėjų skaičius padidėjo ir siekė 33,5/1000 gyv. 2020 m. šis rodiklis buvo 27,8/1000 gyv.

1. BENDROJI DALIS

PAGRINDINIŲ STEBĖSENOS RODIKLIŲ SAVIVALDYBĖJE ANALIZĖ IR INTERPRETAVIMAS („ŠVIESOFORAS“)

Pagrindinio rodiklių sąrašo analizė ir interpretavimas („šviesoforo“ kūrimas) atliekamas siekiant palyginti 2021 m. Šilalės rajono savivaldybės rodiklius su Lietuvos vidurkiu. Vadovaujantis „šviesoforo“ principu, visos 60 Lietuvos savivaldybių suskirstytos į 5 grupes (po 12 savivaldybių kiekvienoje grupėje):

12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis atspindi geriausią situaciją, priskiriamos *savivaldybių su geriausiais rodikliais grupei* ir žymimos **žalia spalva**;

12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis rodo prasčiausią situaciją, priskiriamos *savivaldybių su prasčiausiais rodikliais grupei* ir žymimos **raudona spalva**;

Likusių 36 savivaldybių rodiklio reikšmės žymimos **geltona spalva**. Šių savivaldybių rodikliai interpretuojami kaip atitinkantys Lietuvos vidurkį.

PRS analizės ir interpretavimo tikslas – įvertinti, kokia esama gyventojų sveikatos ir sveikatą lemiančių veiksnių situacija savivaldybėje, įvertinant Lietuvos sveikatos programos tikslų ir uždavinių įgyvendinimo kontekste, ir kokių intervencijų/priemonių reikia imtis, siekiant stiprinti savivaldybės gyventojų sveikatą ir mažinti sveikatos netolygumus.

Šilalės rajono gyventojų visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitoje analizuojamų rodiklių duomenys ir jų interpretavimas pateikiami 1 lentelėje „2021 Šilalės r. savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis“.

Remiantis profilio rodikliais ir jų interpretavimo rezultatais („šviesoforas“ ir santykis) pasirinktos 3 pagrindinio rodiklių sąrašo reikšmės, kurių rodiklis ar pokyčio kryptis prasčiausia palyginti su kitomis savivaldybės profilio reikšmėmis (raudonos spalvos pagrindinių rodiklių sąrašo reikšmės). Sudarytas Šilalės rajono probleminių visuomenės sveikatos sričių (temų) sąrašas. Šiose srityse atlikta atrinktų rodiklių detali analizė ir vertinimas. Parengti pasiūlymai.

Pirmame lentelės stulpelyje pateikiami PRS suskirstyti pagal Lietuvos sveikatos programoje numatomus įgyvendinti tikslus ir uždavinius. *Antrajame stulpelyje* pateikiama rodiklio kitimo tendencija, kurios reikšmės vertinamos ženklais: ➡ nekinta, ⬆ didėja, ⬇ mažėja. *Trečiajame lentelės stulpelyje* – pateikiama Šilalės rajono savivaldybės rodiklio reikšmė ir savivaldybės vieta tarpe visų savivaldybių, (pavaizdavimas pagal „šviesoforo“ principą). *Ketvirtajame lentelės stulpelyje* pateikiami absoliutūs skaičiai, *penktajame* - Šilalės rajono savivaldybės 3 metų rodiklių vidurkio reikšmė, *šeštajame* – reikšmės savivaldybėje santykis su Lietuvos vidurkio reikšme, *septintajame* - atitinkamo rodiklio Lietuvos vidurkio reikšmė, *aštuntajame* – blogiausia rodiklio reikšmė tarp visų savivaldybių, *devintajame* – geriausia rodiklio reikšmė tarp visų savivaldybių.

2021 METŲ ŠILALĖS R. SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS

1 lentelė. 2021 Šilalės r. savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis

Rodiklio pavadinimas	Šilalės r. savivaldybės reikšmės					Lietuvos reikšmės		
	Tendencija	Rodiklis	Absoliutus skaičius	3 metų vidurkis	Santykis: savivaldybė/Lietuva	Rodiklis	Blogiausias rodiklis	Geriausias rodiklis
Strateginis tikslas								
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė (metais)	➔	72,2	72	74,6	0,97	74,2	68,5	81,7
Išvengiamas mirtingumas proc.	⬇	29,0	111	29,9	1,07	27,2	34,0	19,5
1 tikslas. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį								
1.1. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą								
Mirtingumas dėl savižudybių (X60-X84) (100 000 gyv.)	⬇	32,1	7	22,9	1,60	20,1	68,1	0,0
Standartizuotas mirtingumo dėl savižudybių rodiklis (X60-X84) (100 000 gyv.)	⬇	26,8	6	20,4	1,41	19,0	60,1	0,0
Bandymų žudytis skaičius (X60-X64-X66-X84) (100 000 gyv.)	⬇	13,7	3	27,4	0,37	37,3	65,7	0,0
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose skaičius (1 000 gyventojų)	⬆	100,5	195	97,2	1,50	67,1	246,0	36,1
Socialinės rizikos šeimų skaičius (1 000 gyventojų)	➔	4,5	102	4,7	1,36	3,3	8,5	0,3
Ilgalaikio nedarbo lygis (proc.)	⬆	5,4	712	3,1	1,08	5	13,1	1,5
Gyventojų skaičiaus pokytis (1 000 gyventojų)	⬇	-21,3	-465	-2,2	-12,53	-1,7	-27,8	78,3
1.2. Sumažinti socialine ekonomine gyventoiu diferenciacija šalies ir bendruomeniu								

lygmeniu								
Mirtingumas dėl išorinių priežasčių (V01–Y98) (100 000 gyventojų)	➔	119,2	26	89,9	1,38	86,3	198,3	30,5
Standartizuotas mirtingumo dėl išorinių priežasčių rodiklis (V01–Y98) (100 000 gyventojų)	➔	106,2	25	84,8	1,29	82,4	163,8	21,8
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, skaičius (1 000 mokinių)	⬆	454,2	1222	391,2	1,46	312	572,7	108,2
Socialinės pašalpos gavėjų sk. 1000 gyv.	➔	33,5	731	30,2	1,41	23,7	74,2	3,2
Sergamumas tuberkulioze (nauji TB atvejai)(A15-A19) (100 000 gyventojų)	⬇	32,1	7	33,5	1,64	19,6	60,4	0,0
Sergamumas tuberkulioze (nauji atvejai ir recidyvai)(A15-A19) (100 000 gyventojų)	⬇	45,8	10	42,7	2,04	22,4	60,4	0,0
2 tikslas. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką								
2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą								
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius (10 000 darbingo amžiaus gyventojų)	⬆	1,5	2	0,5	1,50	1	3,8	0,0
Traumų dėl nukritimo atvejų skaičius (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje (10 000 gyventojų)	⬇	73,3	31	93,1	0,59	124,5	168,8	63,4
Darbingo amžiaus asmenų, pirmą	⬇	54,0	76	62,4	0,95	56,6	125,3	40,9

kartą pripažintų neįgaliųjų, skaičius (10 000 gyventojų)									
Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) (10 000 gyventojų)	↓	2,7	6	7,5	0,13	21,6	84,9	0,0	
2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį									
Mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo (W65-W74) (100 000 gyventojų)	→	18,3	4	7,6	3,59	5,1	26,6	0,0	
Standartizuotas mirtingumo dėl atsitiktinio paskendimo rodiklis (W65-W74) (100 000 gyventojų).	→	16,9	4	7	3,45	4,9	21,7	0,0	
Mirtingumas dėl nukritimo rodiklis (W00-W19) (100 000 gyventojų)	→	18,3	4	18,3	1,02	18	68,1	0,0	
Standartizuotas mirtingumo dėl nukritimo rodiklis (W00-W19) (100 000 gyventojų)	↓	14,9	4	15,4	0,85	17,5	60,2	0,0	
2.3. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių									
Mirtingumas dėl transporto įvykių rodiklis (V00-V99) (100 000 gyventojų)	↑	13,7	3	10,7	2,08	6,6	19,6	0,0	
Standartizuotas mirtingumo dėl transporto įvykių rodiklis (V00-V99) (100 000 gyventojų)	↑	14,6	3	10,6	2,32	6,3	19,5	0,0	
Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V09) (100 000 gyventojų)	→	4,6	1	1,5	2,88	1,6	9,6	0,0	
Pėsčiųjų standartizuotas mirtingumas nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000	↑	5,7	1	1,9	3,80	1,5	9,8	0,0	

gyv.									
Transporto įvykiuose patirtų traumų (V00-V99) skaičius (100 000 gyventojų).	→	6	13	5,5	1,18	5,1	10,7	0,0	
2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą									
Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km	↑	229,9	230	206,5	0,25	932,7	32956	38,8	
3 tikslas. Formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą									
3.1. Sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą									
Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu (100 000 gyventojų)	-	0,0	0	0,0	0,00	2,8	15,4	0,0	
Standartizuotas mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu (100 000 gyventojų)	-	0,0	0	0,0	0,00	2,9	18,5	0,0	
Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu (100 000 gyventojų)	→	9,2	2	10,7	0,38	24,1	80	0,0	
Standartizuotas mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu (100 000 gyventojų)	↓	9,3	2	10,5	0,41	22,9	79,6	0,0	
Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų	↑	60,2	60	27,6	0,73	82,8	464,2	0,0	

kontrabanda (nusikaltimai) (100 000 gyventojų)									
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais (asmenų skaičius)	➔	232,1	21819	229,5	1,17	199,2	69,4	388,4	
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais	⬆️	213,9	21819	210,4	1,22	175,2	35,1	359,7	
3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius									
Kūdikių, žindyčių išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)	⬇️	33,9	57	29,8	0,90	37,8	6,6	62,1	
4 tikslas. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius									
4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais									
Išvengiamų hospitalizavimų skaičius (1 000 gyventojų)	⬇️	15,3	331	22,4	1,03	14,9	29,7	10,1	
Išvengiamų hospitalizavimų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius (1 000 gyventojų)	⬇️	0,9	17	1,8	0,56	1,6	3	0,7	
4.2. Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą									
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius	➔	3,5	124	3,8	2,06	1,7	1,1	6	
Šeimos gydytojų skaičius 10 000 gyventojų	➔	4,6	10	4	0,64	7,2	2,5	13,8	
Apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis vienam	➔	8	173923	7,7	0,91	8,8	6,5	11,5	

gyventojui									
Sergamumas vaistams atsparia tuberkuloze (A15-A19) (visi) 10 000 gyv. (TB registro duomenys)	↓	4,6	1	6,1	1,31	3,5	19,4	0,0	
Sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis (B20-B24, A50-A64) (10 000 gyventojų)	–	0,0	0	0,5	0,00	1,5	4,2	0,0	
4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą									
Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1 000 gyvų gimusių kūdikių	↑	10,9	2	5,3	3,63	3	32,3	0,0	
2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepavimo apimtys, %	→	92,6	149	92,6	1,05	88,2	65,6	100,0	
1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina, 3 dozės) skiepavimo apimtys (proc.)	→	93,6	132	94,6	1,05	89,4	63	98,2	
Vaikų (6–14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, %	↓	10,1	174	12,1	0,89	11,4	1,8	48,8	
Vaikų (7–17 m.), neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)	↑	15,7	299	15,3	0,69	22,7	10,1	36,3	
Paauglių (15–17 m.) gimdymų sk. 1000 15–17 m. moterų	↓	3	1	4,7	1,11	2,7	12,4	0,0	
4.4. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę									

Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis (I00-I99) (100 000 gyventojų)	↑	1008,3	220	911	1,23	820,3	1517,9	399,4
Standartizuotas mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis (I00-I99) (100 000 gyventojų)	↑	1001	220	924	1,24	805,1	1381	533,7
Mirtingumas nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	↓	178,7	39	251,4	0,65	275,9	429,8	133,1
Standartizuotas mirtingumas nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	↓	168,9	39	237,7	0,65	259,5	382,2	163,8
Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv.	→	169,6	37	137,1	0,91	186,0	500,2	82,2
Standartizuotas mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv.	→	167,2	37	139,5	0,92	180,8	401,7	76,5
Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.	↓	58,2	127	60,2	0,84	69,4	99,9	38,2
Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi krūties vėžio programoje	↓	35,2	1186	41,4	0,77	45,5	11,2	61,9
Tikslinės populiacijos dalis %, 3 metų bėgyje dalyvavusi gimdos kaklelio programoje	→	44,4	2125	49,6	0,83	53,4	33,5	74,4
Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi storosios žarnos	→	56,3	4211	60,1	1,17	48,1	24,2	67,2

vėžio programoje									
Tikslinės populiacijos dalis, dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, programoje (proc.)	→	48,6	2362	45,8	1,03	47,2	24,8	70	

Iš 1 lentelėje „Šilalės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis“ pateiktų PRS rodiklių reikšmių matyti, kad:

iš visų sveikatos rodiklių yra geresni (**žalioji zona**):
bandymų žudytis skaičius;
susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius;
darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius;
sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis;
mirtingumas/standartizuotas mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu;
mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu;
išvengiamų hospitalizavimų dėl diabeto ir jo komplikacijų, skaičius;
slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui skaičius;
sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze;
sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis;
mirtingumas/standartizuotas mirtingumas piktybinių navikų rodiklis;
sergamumas II tipo cukriniu diabetu;
tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje.

Dalis rodiklių reikšmės patenka į prasčiausių savivaldybių rodiklių grupę (**raudonoji zona**):
mirtingumo/standartizuoto mirtingumo dėl savižudybių;
mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose skaičius;
gyventojų skaičiaus pokytis;
mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, skaičius;
sergamumas tuberkulioze;
asmenų žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius;
mirtingumas/standartizuotas mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo;
mirtingumas/standartizuotas mirtingumas dėl transporto įvykių;
pėsčiųjų mirtingumas mirtingumas/standartizuotas mirtingumas dėl transporto įvykių;
šeimoms medicinos paslaugas teikiančių gydytojų skaičius;
apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis vienam gyventojui;
kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas;
vaikų, neturinčių éduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų dalis (proc.);
mirtingumas/standartizuotas mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis;

Didžioji dalis Šilalės rajono rodiklių reikšmių patenka į Lietuvos vidurkį atitinkančią rodiklių grupę (**geltonoji zona**), tačiau į juos taip pat reikėtų atkreipti dėmesį:
vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė;
išvengiamas mirtingumas;
ilgalaikio nedarbo lygis;

mirtingumas/standartizuotas mirtingumas dėl išorinių priežasčių;
 socialinės rizikos šeimų skaičius;
 mirtingumas/standartizuotas mirtingumas dėl nukritimo;
 transporto įvykiuose patirtų traumų skaičius;
 į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kvadratiniam kilometrui;
 gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais;
 gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais;
 nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai);
 kūdikių, išimtinai žindytų iki 6 mėn. amžiaus dalis;
 išvengiamų hospitalizavimų skaičius;
 sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze;
 2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina, 1 dozė);
 1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina, 3 dozės) skiepavimo apimtys;
 tikslinės populiacijos (6-14m.) dalis, dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje;
 paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius;
 mirtingumas/standartizuotas mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis;
 mirtingumas/standartizuotas mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų;
 tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje;
 tikslinės populiacijos dalis, dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių, apmokamų iš Privalomojo sveikatos draudimo biudžeto lėšų, finansavimo programoje;
 tikslinės populiacijos dalis, dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje.

Išsamesnei analizei, kaip prioritetinės sveikatos problemos, pasirinkti šie rodikliai:

- Šilalės rajono gyventojų mirtingumas/standartizuotas mirtingumas dėl savižudybių;
- Šilalės rajono gyventojų mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo;
- Šilalės rajono gyventojų mirtingumas dėl transporto įvykių.

2. SPECIALIOJI DALIS

SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ

2.1. ŠILALĖS RAJONO GYVENTOJŲ MIRTINGUMAS DĖL SAVIŽUDYBIŲ

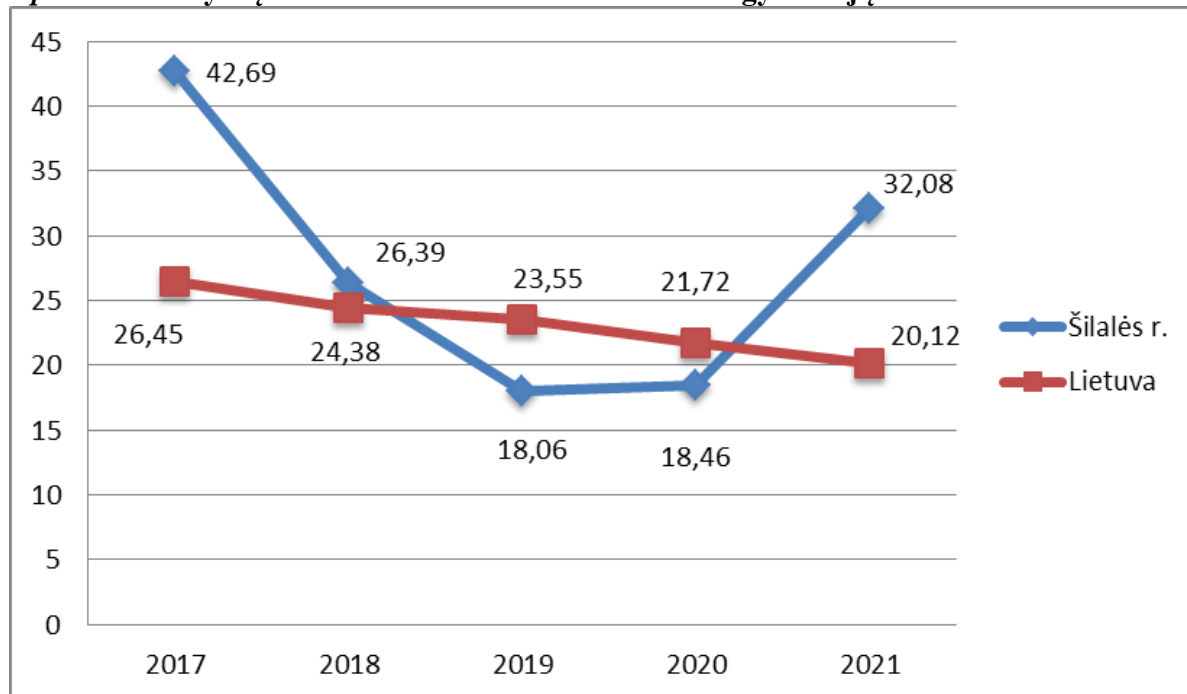
Aukšto mirtingumo rodiklio dėl savižudybių analizė savivaldybėje yra būtina, įgyvendinant LSP tikslo „Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį“ uždavinį „Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą“ bei ieškant šios problemos priežasčių ir sprendimo būdų.

Savižudybių rodiklis laikomas šalies gyvenimo kokybės išraiška. Iš jo galima spręsti apie bendrą šalies socialinę, ekonominę ir politinę situaciją, psichinės sveikatos pagalbos efektyvumą ir sveikatos apsaugos sistemos reabilitacinį pajėgumą, žmonių psichosomatinę sveikatą ir atsparumą stresui. Lietuvoje, pasikeitus socialinėms ir ekonominėms sąlygoms, tam tikros žmonių grupės jaučiasi nesaugios, joms sunku prisitaikyti prie šiuolaikinio gyvenimo tempo bei socialinių, ekonominių ir politinių pokyčių. 2021 m. Lietuvoje nusižudė 565 asmenys (20,12/100 000 gyv.). Ši problema yra aktuali ir opi beveik visose savivaldybėse Lietuvoje, tačiau mažosios savivaldybės yra labai „jautrios“ kiekvienam savižudybės atvejui dėl mažesnio gyventojų skaičiaus.

Kaip matyti žemiau pateiktame 5 paveiksle, savižudybių skaičius Šilalės rajono savivaldybėje kasmet kinta. Šilalės rajonas dėl mirtingumo nuo savižudybių rodiklio reikšmė patenka į prasčiausią savivaldybių kvintilių grupę (**raudonąją zoną**). Daug metų pastebima, kad mirtingumo dėl savižudybių rodiklis Šilalės rajono savivaldybėje žymiai aukštesnis už Lietuvos vidurkį.

Savižudybių skaičius Šilalės rajone 2021 metais, lyginant su praėjusiais 2020 metais, vėl ženkliai išaugo: 2020 metais 100 tūkst gyventojų teko 18,46 savižudybių atvejai, o tuo tarpu 2021 metais – 32,08 savižudybių atvejai. (5 pav.) Pastebima, kad Šilalės rajone dažniausiai žudėsi 18-44 m. amžiaus gyventojai. Dažniausias savižudybės būdas tiek Lietuvoje, tiek ir Šilalės rajone – pasikorimas (*X70 Tyčinis susižalojimas pasikariant, pasismaugiant ir uždūstant*). Tokiu būdu Šilalės rajone nusižudė 7 asmenys (6 vyrai ir 1 moteris). Savižudybės būdo pasirinkimui įtakos turi lengvai prieinamos priemonės ir socialinis bei kultūrinis priimtinumas.

5 pav. Savižudybių skaičius 2017 – 2021 m. 100 tūkst. gyventojų

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

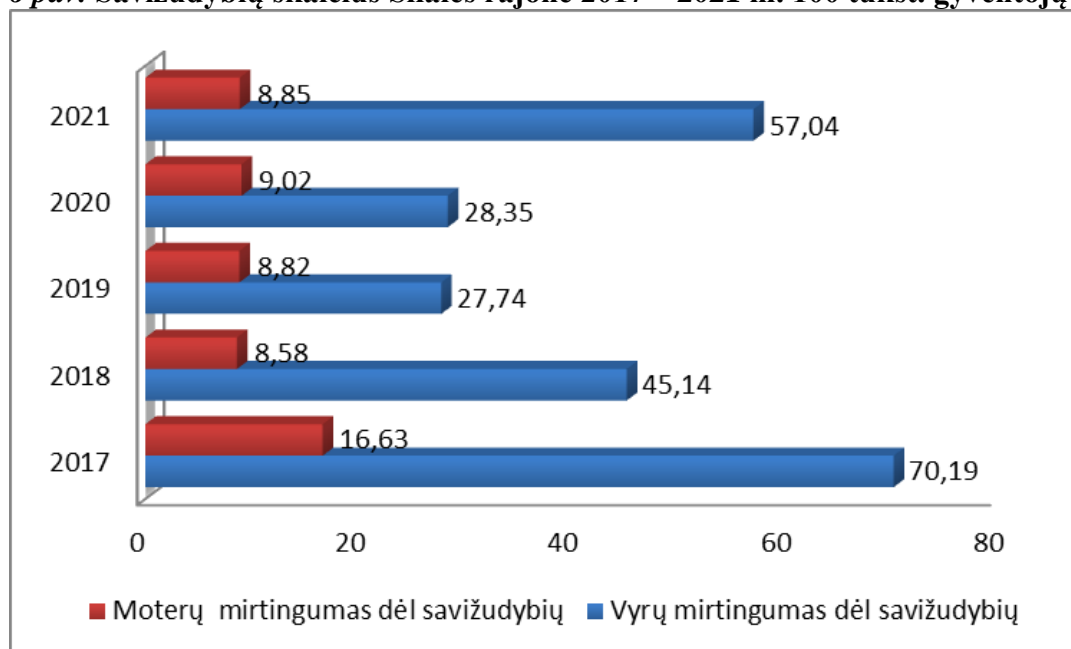
Per visą tiriamąjį laikotarpį Šilalės rajone vyrų savižudybių skaičius žymiai aukštesnis už moterų. 2020 m. 100 tūkst. gyv. teko 9,02 moterų ir 28,35 vyrų savižudybių atvejai. (6 pav.). 2021 metais pastebimas ženkliai išaugęs vyrų savižudybių skaičius – 57,04 atvejai/100 tūkst. gyventojų. Paskutiniais tiriamaisiais metais moterų savižudybių skaičius išlieka panašus – 8,85 atvejai/100 tūkst. gyv.).

Lietuvoje, kaip ir daugelyje kitų šalių, savižudybių daugiau registruojama tarp vyrų, negu tarp moterų. Nusišudyti dažniau bando moterys, bet jų pasirenkami savižudybių būdai (vaistai, nuodingos medžiagos) leidžia jas dažniau negu vyrus išgelbėti. Didžiausias vyrų ir moterų savižudybių rodiklio skirtumas (6–8 kartai) nustatytas darbingame amžiuje. Vyrų ir moterų savižudybes sąlygoja skirtingi veiksniai. Vyrams didesnės reikšmės turi tam tikro laikotarpio charakteristikos, pavyzdžiui ekonominės problemos, įprasto gyvenimo būdo pokyčiai, nedarbas, kai kurių visuomenės sluoksnių skurdas, didėjanti įtampa visuomenėje, socialinis stresas bei įvairūs išoriniai veiksniai, tokie, kaip alkoholio vartojimas ir dėl šios priežasties atsirandantis alkoholinių psichozių dažnėjimas, taip pat narkomanija. Vyrai labiau socialiai orientuoti ir priklausomi nuo socialinių bei politinių veiksnių, kitaip nei moterys, kurias stipriau veikia šeimyninis gyvenimas.

Kadangi dažniausiai žudosi kaime gyvenantys jauni ir vidutinio amžiaus vyrai, didžiausias dėmesys turėtų būti skiriamas jų socialinių bei psichologinių problemų sprendimui, alkoholio vartojimo kontrolei ir profilaktikai.

Moterų savižudybės dažniausiai aiškinamos endogeninėmis charakteristikomis depresinėmis būklėmis, involiucine melancholija, kurių korekcijai reikėtų skirti didesnę dėmesį.

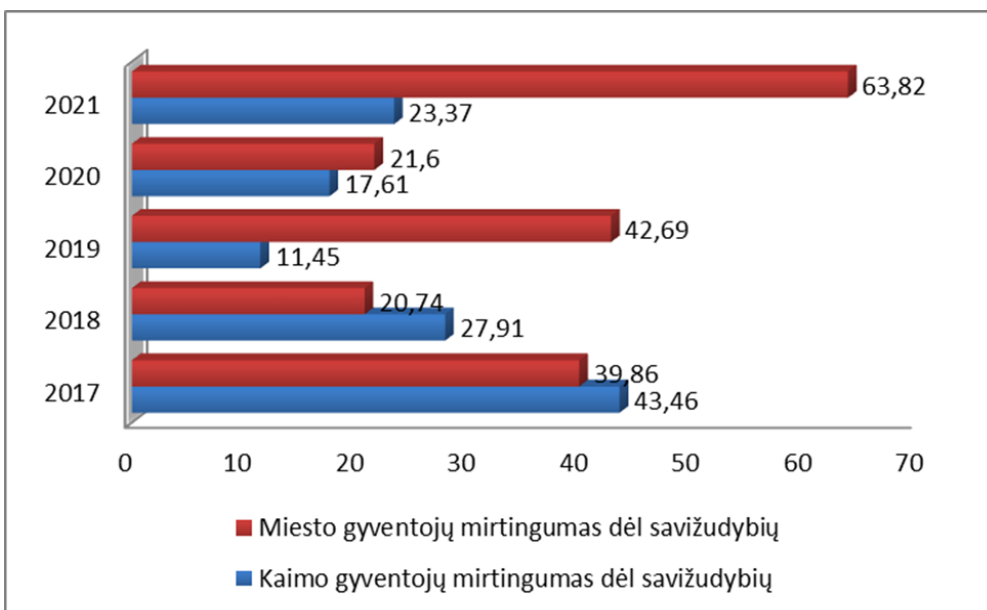
6 pav. Savižudybių skaičius Šilalės rajone 2017 – 2021 m. 100 tūkst. gyventojų (pagal lytį)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Eilę metų stebint Šilalės rajono gyventojų mirtingumą dėl savižudybių pagal gyvenamąją vietą matyti, jog paskutinius trejus metus didesnis mirtingumas buvo fiksuojamas tarp miesto gyventojų. 2021 metais 100 tūkst. gyv. teko 63,82 atvejai miesto gyventojų mirčių ir 23,37/100 tūkst. gyventojų – kaimo. Higienos instituto Sveikatos informacijos centro duomenimis, 2021 metais tiek miesto, tiek kaimo gyventojų mirtingumas vėl ženkliai išaugo.

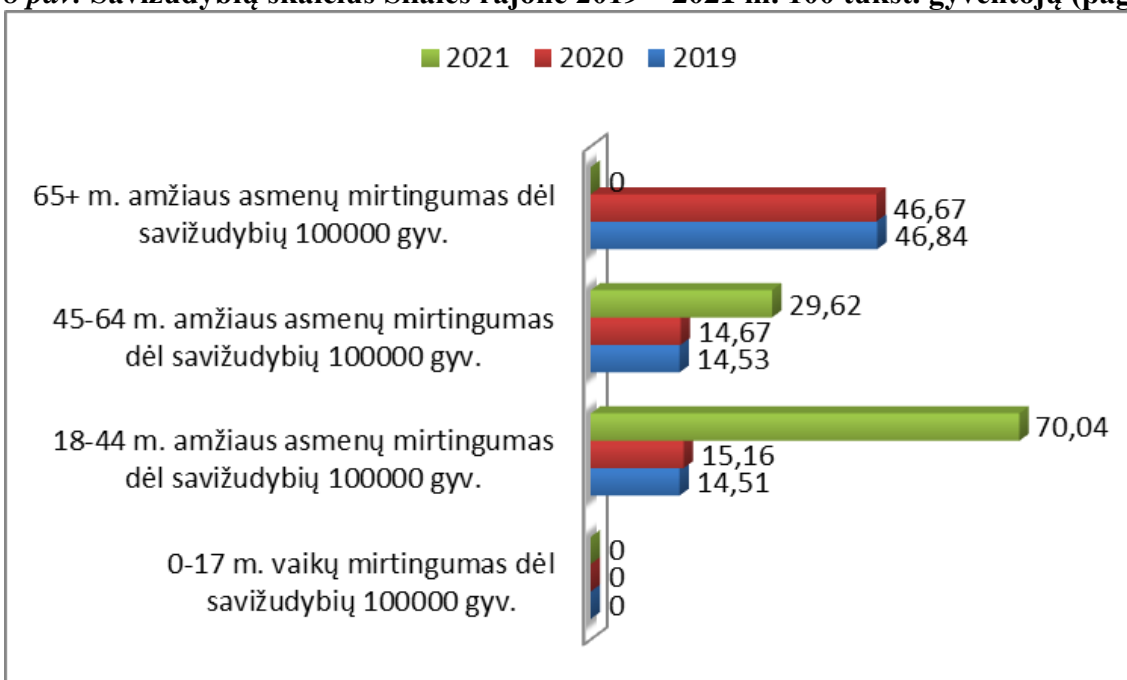
7 pav. Savižudybių skaičius Šilalės rajone 2017 – 2021 m. 100 tūkst. gyventojų (pagal gyvenamąją vietą)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Pastebima, kad Šilalės rajone dažniausiai žudėsi 18-44 m. amžiaus gyventojai. 2021 metais pastebimas ženkliai išaugęs šios amžiaus grupės mirusių asmenų skaičius – 70,04/100 tūkst. gyv. Vertinant absoliučius skaičius, per 2021 m. Šilalės rajono savivaldybėje nusizudė 7 asmenys.

8 pav. Savižudybių skaičius Šilalės rajone 2019 – 2021 m. 100 tūkst. gyventojų (pagal amžių)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Apibendrinant analizę galima teigti, kad savižudybių tema išlieka aktuali. Siekiant mažinti savižudybių skaičių rajone reikėtų gerinti socialinę ir ekonominę situaciją, taip pat ir mažinti nedarbą bei taikyti vieną iš efektyviausių savižudybių prevencijos priemonių – psichologinę pagalbą rizikos grupės asmenims.

2.1. ŠILALĖS RAJONO GYVENTOJŲ MIRTINGUMAS DĖL ATSTITIKTINIO PASKENDIMO

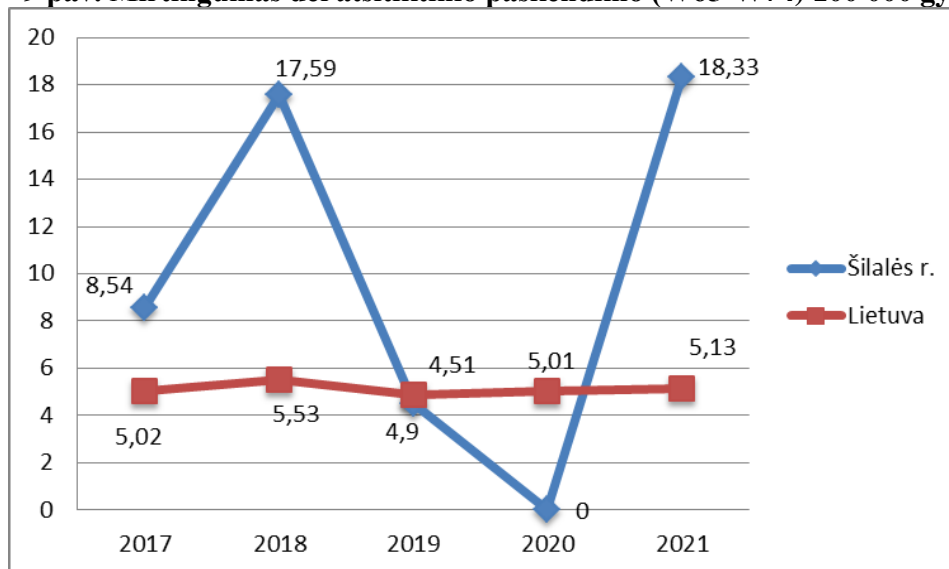
Aukšto mirtingumo rodiklio dėl atsitiktinio paskendimo analizė yra būtina įgyvendinant Lietuvos sveikatos strategijos tikslo „Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką“ uždavinį „Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį“, ieškant šios problemos priežasčių bei jos sprendimo būdų.

Visame pasaulyje kasmet dėl šios priežasties netenkama daugiau kaip 400 tūkst. žmonių. Vaikų netekčių dėl išorinių veiksnių statistikoje žūtys vandenyje užima antrą vietą pagal dažnumą. Pasaulio sveikatos organizacija rekomenduoja tarptautinį ir nacionalinį dėmesį sutelkti į skendimų prevenciją, į žalą, padaromą šalies ekonomikai, bendruomenėms ir šeimoms.

2021 m. Lietuvoje atsitiktinai paskendo (W65–W74) 144 asmenys, iš jų 114 vyrų ir 30 moterų. Vyrų (8,73 /100 000 gyv.) apie 4 kartus dažniau skendo nei moterys (2/100 000 gyv.). Atkreiptinas dėmesys, kad šis rodiklis rodo, kokių savivaldybių gyventojai nuskendo, tačiau nerodo įvykio vietos. Giliau analizuojant problemą ir vykdant prevencines priemones, į šį aspektą būtina atkreipti dėmesį, taip pat vertėtų paanalizuoti išgelbėtų gyventojų skaičių.

60 proc. skendimo atvejų būna vasarą, ypač savaitgaliais. Vyrų skęsta tris kartus dažniau nei moterų, dažniausiai 25–40 metų. Maždaug 60 proc. moka plaukti. Pagrindinės skendimo priežastys - neblaivi būklė, vaistų poveikis, savaiminė hiperventiliacija, traukuliai, nelaimingi atsitikimai plaukiojant valtimi, vandens sportas, sveikatos būklė, jėgų pervertinimas plaukiant didelius atstumus, neįvertinamas vandens telkinio gylis, vandens telkinio nepažinojimas, nepakankama vaikų priežiūra, žemesnis socioekonominis statusas.

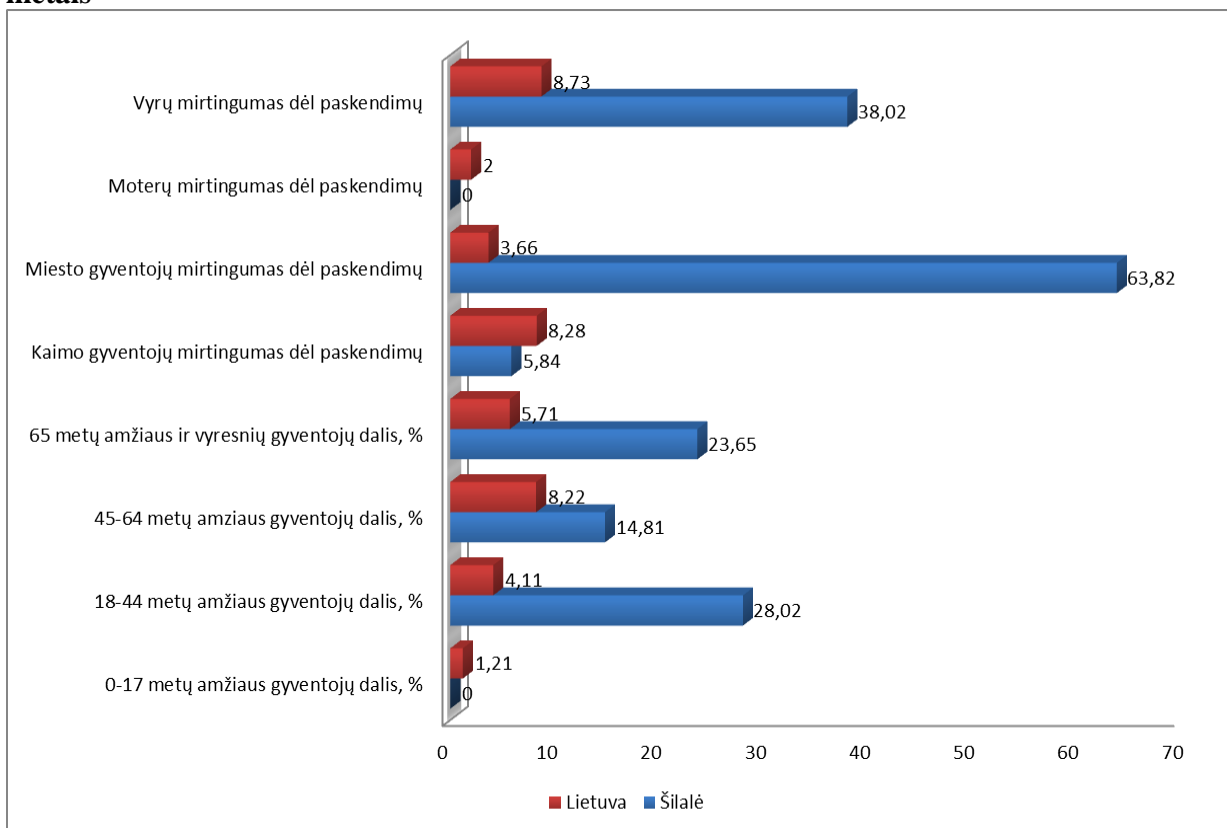
9 pav. Mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv. 2017–2021 metais

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Lyginant Šilalės rajono rodiklį su praėjusių metų duomenimis, pastebima didėjimo tendencija - paskutiniaisiais tiriamaisiais metais šis skaičius ženkliai išaugo. Lyginant Šilalės r. mirtingumo dėl atsitiktinių paskendimų rodiklį su Lietuvos matyti, jog 2021 metais šalies vidurkį šis rodiklis viršija daugiau nei tris kartus. Pagal šį rodiklį Šilalės rajono savivaldybė patenka tarp 10 savivaldybių, kuriose situacija yra prasčiausia. Vertinant absoliučius skaičius, per 2021 m. Šilalės rajono savivaldybėje paskendo 4 asmenys. Analizuojant 2021 m. duomenis pagal lytį pastebima, jog visi mirusieji dėl paskendimų Šilalės r. buvo vyriškos lyties. Dažnesnis vyrų skendimų dažnis yra susijęs su jų elgesiu prie vandens telkinių: maudymasis vienas, apsaigus nuo alkoholio ir kt. priežasčių. Tai lemia, kad vyrų mirtingumas nuo atsitiktinių paskendimų yra gerokai didesnis nei moterų. Stebint mirtingumą pagal amžiaus grupes matyti, didžioji dalis paskendusiujų buvo darbingo amžiaus: 2 mirusieji priklausė 18-44 metų amžiaus grupei, 1 asmuo pateko 45-64 metų amžiaus grupę, vienas asmuo – 65 metų ir vyresnių amžiaus grupę. Beveik visi mirusieji (3 asmenys) – miesto gyventojai.

10 pav. Šilalės rajono gyventojų mirtingumas dėl paskendimų (W65-W74) 100 000 gyv. 2021 metais

Saltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Apibendrinant analizę galima teigti, kad nors vertinant absoliučius skaičius mirusiųjų dėl atsitiktinio paskendimo skaičius Šilalės rajono savivaldybėje nėra labai didelis, tačiau, lyginant su Lietuvos vidurkiu ir nepalankia kitimo tendencija, reikalauja veiksmų, siekiant išvengti galimo situacijos prastėjimo.

Itin svarbu pabrėžti, kad rodiklis parodo kurios savivaldybės gyventojai paskendo, tačiau nenurodo tikslios įvykio vietos, kurioje būtent savivaldybėje atsitiko nelaimingas įvykis. Todėl negalima teigti, kad Šilalės rajone nėra užtikrintos saugios laisvalaikio leidimo sąlygos. Taip pat analizuojant minėtą rodiklį svarbu atsižvelgti į tai, jog rodiklio kitimo tendencijos priklauso nuo sezoniškumo (šiltesnėmis vasaromis nei įprasta daugiau žmonių poilsiauja prie vandens telkinių, todėl ir paskendimų skaičius išauga), neapdairaus elgesio (ypatingai žiemos laikotarpiu, kuomet neatsargiai elgiamasi ant ledo), maudymosi apsaugus, savo jėgų pervertinimo ir kt. Visi šie veiksniai sąlygoja atsitiktinio paskendimo rodiklį, todėl sunku prognozuoti jo kitimą. Vis dėlto, Šilalės rajono savivaldybėje turi būti nuolatos užtikrinamos prevencinės priemonės, kurios padėtų išvengti atsitiktinio paskendimo aukų.

Šilalės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras nuolat veda pirmosios pagalbos mokymus suaugusiesiems bei kiekvienais metais išpėja gyventojus elgtis atsargiai prie vandens telkinių šiltuoju bei šaltuoju metų laikotarpiu.

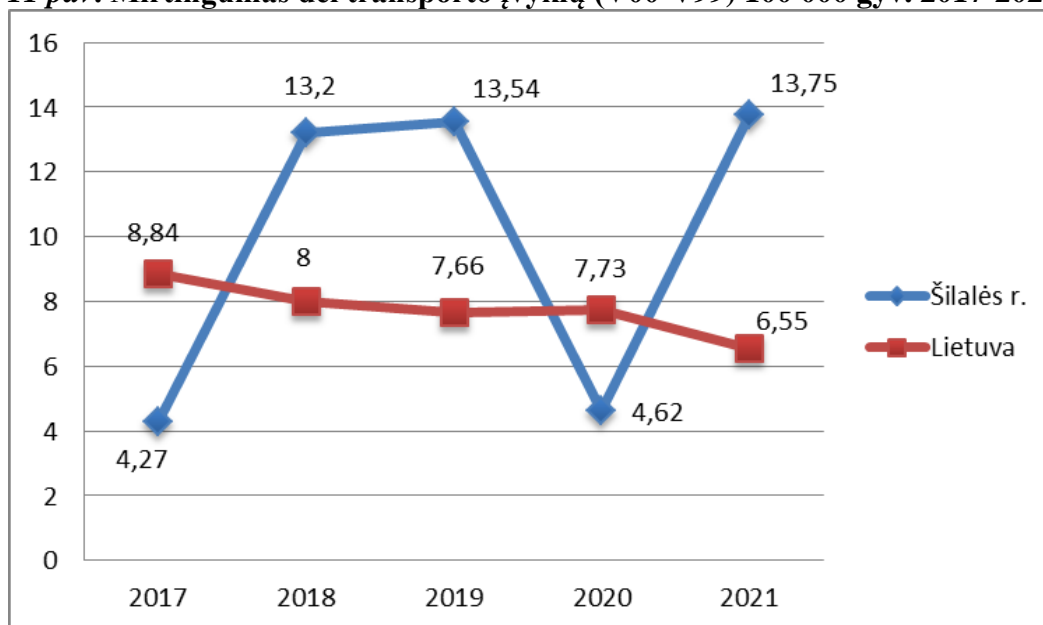
2.3. ŠILALĖS RAJONO GYVENTOJŲ MIRTINGUMAS DĖL TRANSPORTO ĮVYKIŲ

Aukšto mirtingumo rodiklio dėl transporto įvykių analizė yra būtina įgyvendinant LSP tikslo „Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką“ uždavinį „Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių“, ieškant šios problemos priežasčių bei jos sprendimo būdų.

Nors Lietuvoje jau ne vienerius metus viena iš pagrindinių prioritетinių sričių, į kurią kreipiamas didelis dėmesys, yra avaringumo keliuose mažinimas, 2021 m. Lietuvoje dėl transporto įvykių (V00–V99) žuvo 184 gyventojai. Visų šių mirčių buvo galima išvengti.

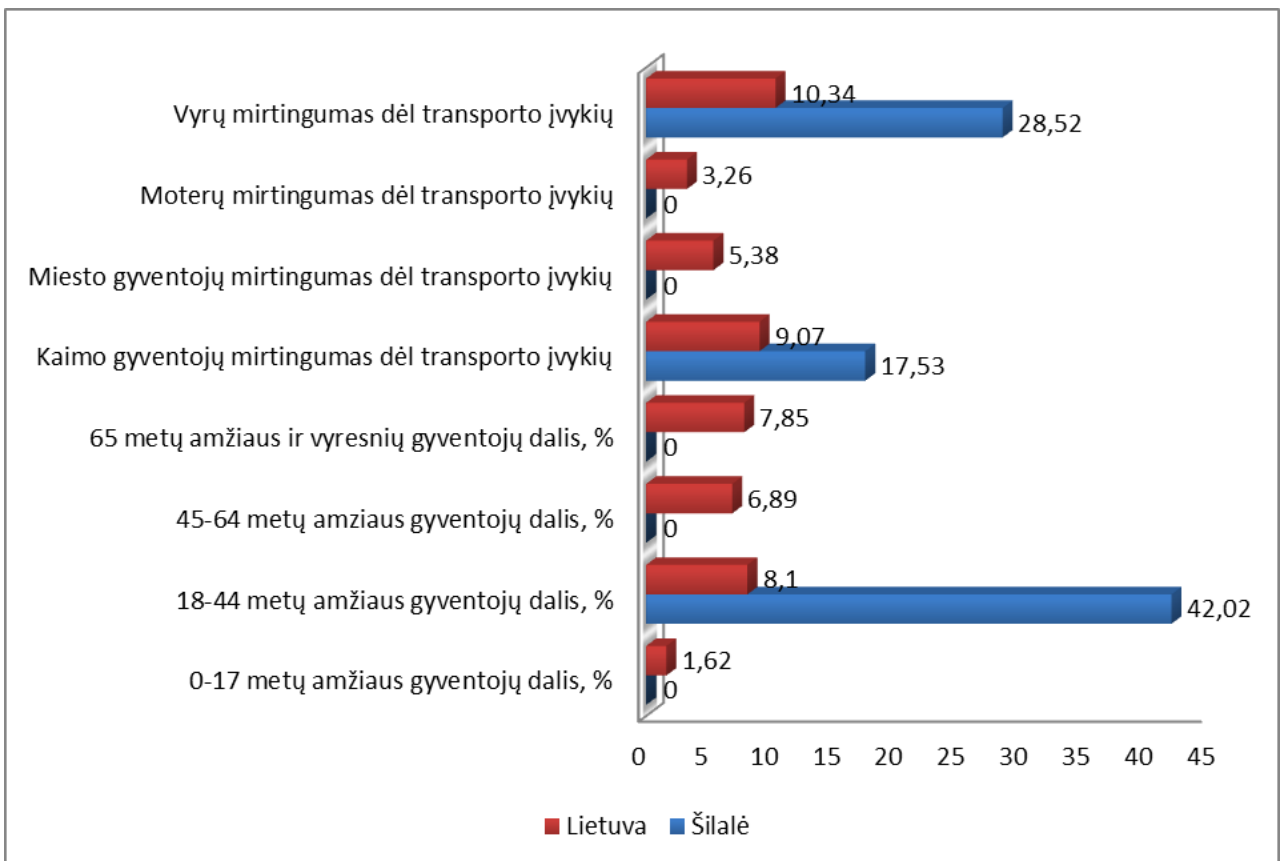
2021 m. Šilalės rajone eismo įvykiuose žuvo 3 gyventojai. Visi jauno (18–44 metų) darbingo amžiaus vyrai. Reikėtų paminėti, kad 1 iš žuvusiųjų buvo pėstysis, sužeistas transporto įvykio metu. 2 asmenys žuvo važiuojantys automobiliu ir sužeisti transporto įvykio metu. Stebint mirtingumo dėl transporto įvykių rodiklių dinamiką matyti, jog nuo 2017 rodiklio svyravimai kito, tačiau mirtingumo rodiklis eilę metų gerokai didesnis už šalies vidurkį. Higienos instituto Sveikatos informacijos centro duomenimis, 2021 metais Šilalės rajono gyventojų mirtingumas ženkliai išaugo – 100 tūkst./gyv. teko 13,75 atvejai, tuo tarpu šalyje šis rodiklis buvo 6,55/100 tūkst. gyv. (11 pav.).

11 pav. Mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V99) 100 000 gyv. 2017-2021 metais

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

12 pav. Mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V99) 100 000 gyv. 2021 metais

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Statistikos duomenys rodo, kad apie 40 proc. kelių įvykių įvyksta tamsiuoju paros metu, nors eismo intensyvumas tuomet yra mažesnis, tačiau pasekmės kur kas skaudesnės, nes žūva daugiau žmonių. Pagrindine autoavarijų priežastimi tamsiuoju paros metu galima laikyti matomumo sumažėjimą. Svarbią rolę čia vaidina neapšviesti ar blogai apšviesti keliai, blogai sureguliuoti ar eksploatuojami transporto priemonių žibintai. Nustatyta, kad tinkamai apšviestas gatves, galima sumažinti nelaimingų atsitikimų skaičių. Tamsa, prastos oro sąlygos (rūkas, lietus, sniegas), pablogina vairavimo sąlygas. Norėdami išvengti eismo įvykių su pėsčiaisiais, tiek pėstieji, tiek transporto priemonių vairuotojai turėtų elgtis atsakingiau. Pėstieji turėtų pasirūpinti atšvaitais, žibintuvėliais ar kitais šviesą atspindinčiais elementais, judėti pėsčiųjų takais, jei jų nėra – kelkraščiais prieš automobilių judėjimo kryptį, eiti per kelią ar gatvę tik tinkamai įsitikinus, kad tai daryti yra saugu. Vairuotojai turėtų būti atidesni, atsižvelgti į oro ir eismo sąlygas – pasirinkti saugų greitį, kad spėtų laiku sustabdyti transporto priemonę. Šviesiu paros metu didelę įtaką eismo įvykių kiekiui turi eismo intensyvumas, kuris dieną būna didesnis, nei naktį, todėl eismo įvykių įvyksta daugiau. Tamsiu paros metu didžiausią įtaką eismo saugumui keliuose turi matomumas. Tamsoje vairuotojas daug sunkiau pastebi pėsčiąjį elementais pastebimas iš 150 m, o be jų – vos iš 50 m atstumo

Didesnį mirtingumo rodiklį gali lemti neatsakingas eismo dalyvių elgesys, vairuotojų vairavimo įgūdžių stoka, įvykiai dėl laukinių gyvūnų kaltės, blogo matomumo ir kt. aplinkybių. Taip pat reiktų griežtesnės neblaivių eismo dalyvių kontrolės.

3. IŠVADOS

1. Šilalės rajono demografinė situacija, kaip ir visos Lietuvos, nėra palanki – mažėja gyventojų skaičius, sensta visuomenė, trumpesnė vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė. Gimstamumo tendencijos yra mažėjančios, natūralaus gyventojų prieaugio ir kūdikių mirtingumo rodikliai išlieka panašūs, tačiau žemesni nei Lietuvos vidurkis. Taip pat išlieka aukšti sergamumo tuberkulioze ir mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų bei išorinių mirties priežasčių rodikliai.

2. Šilalės rajonas dėl mirtingumo nuo savižudybių rodiklio reikšme patenka į prasčiausią savivaldybių kvintilių grupę (raudonąją zoną). Eilę metų pastebima, kad mirtingumo dėl savižudybių rodiklis Šilalės rajono savivaldybėje žymiai aukštesnis už Lietuvos vidurkį. Savižudybių skaičius Šilalės rajone 2021 metais, lyginant su praėjusiais 2020 metais, vėl ženkliai išaugo: 2020 metais 100 tūkst gyventojų teko 18,46 savižudybių atvejai, o tuo tarpu 2021 metais – 32,08 savižudybių atvejai. Pastebima, kad Šilalės rajone dažniausiai žudėsi 18-44 m. amžiaus gyventojai. 2021 metais pastebimas ženkliai išaugęs šios amžiaus grupės mirusių asmenų skaičius – 70,04/100 tūkst. gyv. Vertinant absoliučius skaičius, per 2021 m. Šilalės rajono savivaldybėje nusižudė 7 asmenys.

3. Lyginant Šilalės r. mirtingumo dėl atsitiktinių paskendimų rodiklį su Lietuvos pastebima didėjimo tendencija – paskutiniaisiais tiriamaisiais metais šis skaičius ženkliai išaugo ir 2021 metais šalies vidurkį viršijo daugiau nei tris kartus. Pagal šį rodiklį Šilalės rajono savivaldybė patenka tarp 10 savivaldybių, kuriose situacija yra prasčiausia. Vertinant absoliučius skaičius, per 2021 m. Šilalės rajono savivaldybėje paskendo 4 asmenys. Analizuojant 2021 m. duomenis pagal lytį pastebima, jog visi mirusieji dėl paskendimų Šilalės r. buvo vyriškos lyties. Stebint mirtingumą pagal amžiaus grupes matyti, didžioji dalis paskendusiujų buvo darbingo amžiaus: 2 mirusieji priklausė 18-44 metų amžiaus grupei, 1 asmuo pateko 45-64 metų amžiaus grupę, vienas asmuo – 65 metų ir vyresnių amžiaus grupę. Beveik visi mirusieji (3 asmenys) – miesto gyventojai.

4. 2021 m. Šilalės rajone eismo įvykiuose žuvo 3 gyventojai. Visi jauno (18-44 metų) darbingo amžiaus vyrai. Stebint mirtingumo dėl transporto įvykių rodiklių dinamiką matyti, jog nuo 2017 rodiklio svyravimai kito, tačiau mirtingumo rodiklis eilę metų gerokai didesnis už šalies vidurkį. Higienos instituto Sveikatos informacijos centro duomenimis, 2021 metais Šilalės rajono gyventojų mirtingumas ženkliai išaugo – 100 tūkst./gyv. teko 13,75 atvejai, tuo tarpu šalyje šis rodiklis buvo 6,55/100 tūkst. gyv.

REKOMENDACIJOS

1. Siekiant mažinti gyventojų mirtingumą dėl savižudybių reikėtų:

- vykdyti psichikos sveikatos gerinimo ir savižudybių prevencijos paslaugų plėtrą savivaldybėje įtraukiant visų amžiaus grupių asmenis. Organizuoti savižudybių intervencijos ir prevencijos mokymus.
- siekiant gerinti Šilalės rajono gyventojų psichikos sveikatą, psichinės (dvasinės) sveikatos stiprinimui rekomenduojama didinti gyventojų informuotumą apie psichologinių pagalbos tarnybų veiklą bei didinti informacijos sklaidą apie psichologinės pagalbos gavimą, organizuoti užsiėmimus, kuriuose būtų mokoma streso įveikimo ir valdymo būdų, supažindinama su pagrindiniais emocinės ir psichologinės paramos principais. Taip pat svarbu didinti įvairaus amžiaus žmonių užimtumą kuriant naujas darbo vietas, riboti psichoaktyvių medžiagų prieinamumą.

2. Siekiant mažinti mirtingumą dėl atsitiktinio paskendimų reikėtų:

- siekiant mažinti išvengiamų mirties priežasčių skaičių, rengti informacinius pranešimus apie pirmosios pagalbos svarbą aktyviai mokant jos teikimo pagrindų ne tik ugdymo įstaigose, bet ir viešose vietose (maudyklų pakrantėse, aikštėse, švenčių metu). Skatinti žmones mokytis atlikti pradinį gaivinimą ir suteikti jiems galimybę tuos įgūdžius vis atnaujinti;
- suteikti galimybę moksleiviams lankyti baseiną ir mokyti juos plaukti;
- organizuoti paskaitas Šilalės rajono gyventojams apie saugų elgesį prie vandens telkinių (neiti į vandenį apsvaigus nuo alkoholio ir kitų kenksmingų medžiagų; neiti maudytis vieniems, naktį ar į labai šaltą vandenį; nepalikti vienu vaikų prie vandens telkinių be priežiūros; teikti pirmą pagalbą įvykus nelaimei ir pan.). Vasaros metu skleisti visuomenei informaciją apie saugų elgesį prie vandens telkinių, kaip apsisaugoti nuo saulės smūgio (karščio), kaip saugiai atostogauti (išskylauti);
- didinti rajono gyventojų raštingumą sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo srityje, vykdant mokslu pagrįstos informacijos sklaidą bei atsižvelgiant į gyventojų, kuriems ši informacija teikiama, amžių, išsilavinimą, užimtumą bei sveikatos būklę;

3. Siekiant mažinti gyventojų transporto įvykiuose patirtų traumų ir mirtingumo skaičių reikėtų:

- stiprinti saugumo priemones;
- skatinti ir mokyti gyventojus nešioti atšvaitus, liemenes ar šviesą atspindinčius rūbus tamsiu paros metu;
- gyventojams organizuoti saugaus eismo renginius (akcijos (šviesos atšvaitų dalijimas pėstiesiems), informacijos sklaida, mokymai, socialinės reklamos);
- ugdymo įstaigose mokyti vaikus saugaus eismo ir kultūros kelyje;
- griežčiau kontroliuoti gyventojus, pažeidžiančius kelių eismo taisykles;
- stiprinti saugumo priemones avaringiausiuose kelių ruožuose, rajono gyvenvietėse;
- didesnę dėmesį skirti kelių priežiūrai žiemos sezono metu laiku valant ir barstant gatves esant slidžiai kelio dangai;
- bendruomenėse įvairaus amžiaus žmonių grupėms organizuoti pirmosios pagalbos teikimo mokymus.

4. Siekiant geresnės Šilalės rajono savivaldybės gyventojų sveikatos būklės, būtina plėtoti sveikatinimo veiklas visose savivaldybės politikos srityse:

- gerinti bendruomenės sveikatos raštingumą, vykdyti visuomenės švietimą per vietines visuomenės informavimo priemones, teikiant mokslu pagrįstą informaciją apie sveikos gyvensenos principus, įgūdžių ugdymą ir ligų profilaktiką;
- skatinti gyventojus aktyviai dalyvauti Šilalės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro, švietimo ir sporto įstaigų organizuojamuose įvairiuose sveikatinimo veiklos renginiuose;
- vykdyti sveikatą stiprinančių mokyklų plėtrą Šilalės rajono savivaldybės švietimo įstaigose;
- skatinti visuomenės sveikatos ir asmens sveikatos priežiūros bei kitų sektorių bendradarbiavimą kompleksiskai sprendžiant savivaldybės gyventojų sveikatos problemas;
- toliau vykdyti valstybės finansuojamas prevencines programas. Norint pasiekti didesnį gyventojų informuotumą ir aktyvų gyventojų dalyvavimą šiose programose, skatinti visuomenės sveikatos priežiūros ir asmens sveikatos priežiūros įstaigų bendradarbiavimą.
- siekti sumažinti akivaizdžius sveikatos netolygumus tarp miesto ir kaimo gyventojų bei skirtingų socialinių sluoksnių.